

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (десети състав)

20 октомври 2022 година*

„Преюдициално запитване — Борба със забавяне на плащането по търговски сделки — Директива 2011/7/ЕС — Член 12, параграф 4 — Приложно поле във времето — Установена преди 16 март 2013 г. практика, която се състои в несъбиране на лихвите за забава на плащане и на обезщетението за разноските по събирането — Практика, която се прилага за направени след тази дата отделни поръчки — Член 7, параграфи 2 и 3 — Договорни условия и практики, които представляват явна злоупотреба — Свободно направен отказ“

По дело C-406/21

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Korkein oikeus (Върховен съд, Финландия) с акт от 1 юли 2021 г., постъпил в Съда на същата дата, в рамките на производство по дело

A Oy

срещу

B Ky,

Наследници на С,

СЪДЪТ (десети състав),

състоящ се от: D. Gratsias, председател на състава, I. Jarukaitis и Z. Csehi (докладчик), съдии,

генерален адвокат: A. M. Collins,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за A Oy, от K. Tenhovirta, asianajaja,
- за финландското правителство, от A. Laine, в качеството на представител,

* Език на производството: фински.

– за Европейската комисия, от G. Gattinara, T. Simonen и I. Söderlund, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 7, параграфи 2 и 3, както и на член 12, параграф 4 от Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки (ОВ L 48, 2011 г., стр. 1).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между А Оу, от една страна, и В Ку и наследниците на С, от друга страна, във връзка със забавеното плащане по 135 фактури, чиито дати на падеж са между 10 април 2015 г. и 21 февруари 2018 г.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2011/7

- 3 Съображения 12, 16 и 28 от Директива 2011/7 гласят:
 - (12) Забавата на плащане представлява нарушение на договора, което е станало финансово привлекателно за длъжниците в повечето държави членки поради ниските лихви, начислявани за забава, или липсата на такива, и/или бавната процедура на обжалване. Необходими са решителни промени с цел да се създаде култура на плащане в срок, включително като изключването на правото на начисляване на лихви винаги се разглежда като договорна клауза или практика, представляващи явна злоупотреба, за да се обърне тази тенденция и подобна практика да бъде обезсърчена. Тези промени следва също да включват въвеждането на специални разпоредби относно сроковете за плащане и обезщетяването на кредиторите за понесените разходи, както и, *inter alia*, относно това, че следва да се допуска, че изключването на правото на обезщетяване за разносните по събирането представлява явна злоупотреба.
 - [...]
 - (16) Настоящата директива следва да не задължава кредиторите да изискват лихва за забава на плащане. При забава на плащане настоящата директива следва да предоставя възможност на кредиторите да прибегват до начисляване на лихва за забава на плащане без предизвестие за неизпълнение на задължение или друго подобно предизвестие, с което се напомня на длъжника за задължението му да плати.

[...]

(28) Настоящата директива следва да забрани злоупотребата със свободата на договаряне във вреда на кредиторите. В резултат на това, ако дадено условие в договор или дадена практика във връзка с датата или срока за плащане, лихвения процент за забава на плащане или обезщетението за разносните по събиране са неоснователни предвид условията, предоставени на длъжника, или предимно служат да осигурят на длъжника допълнителни ликвидни средства за сметка на кредитора, същите могат да се разглеждат като представляващи такава злоупотреба. [...] По-специално директното изключване на правото за начисляване на лихви следва винаги да се разглежда като явна злоупотреба, а по отношение на изключването на правото на обезщетение за разносните по събирането следва да се допуска, че то представлява явна злоупотреба. Настоящата директива не следва да засяга националните разпоредби за начините на сключване на договорите или уреждащи валидността на договорните условия, които са несправедливи по отношение на длъжника“.

4 Член 1 от тази директива, който е озаглавен „Предмет и приложно поле“, предвижда в параграфи 1 и 2:

„1. Целта на настоящата директива е борбата със забавата на плащане по търговските сделки с оглед гарантирането на правилното функциониране на вътрешния пазар, като се насърчава конкурентоспособността на предприятията, и по-специално на малките и средните предприятия [(МСП)].

2. Настоящата директива се прилага за всички плащания, извършвани като възнаграждение по търговски сделки“.

5 Съгласно член 2 от посочената директива:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

1) „търговски сделки“ означава сделки между предприятия или между предприятия и държавни органи, които водят до доставката на стоки или предоставянето на услуги срещу възнаграждение;

[...]

4) „забава на плащане“ означава плащане, което не е извършено в рамките на договорния или законния срок за плащане и при което условията, определени в член 3, параграф 1 [...], са изпълнени;

5) „лихва за забава на плащане“ означава законна лихва за забава на плащане или лихва, за чийто размер предприятията са се споразумели, при спазване на член 7;

6) „законна лихва за забава на плащане“ означава проста лихва за забава на плащане при процент, който е равен на сумата от основния лихвен процент и най-малко осем процентни пункта [...].“

6 Член 3 от същата директива, който е озаглавен „Сделки между предприятия“, предвижда в параграф 1:

„Държавите членки следят за това при плащанията по търговски сделки между предприятия кредиторът да е в правото си да изисква лихва за забава на плащане, без да е необходима покана, ако са изпълнени следните условия:

- а) кредиторът е изпълнил своите задължения по договор и по закон; както и
- б) кредиторът не е получил дължимата сума в срок, освен когато длъжникът не е отговорен за забавата“.

7 Член 4 от Директива 2011/7 се отнася до сделките между предприятия и държавни органи. Параграф 3 от този член предвижда по-специално, че държавите членки следят при търговските сделки, при които длъжникът е публичен орган, срокът за плащане да не надвишава определени срокове, които са посочени в този параграф. Параграф 4 от посочения член предоставя на държавите членки възможността при определени обстоятелства да удължават сроковете, които са посочени в споменатия параграф 3.

8 Член 6 от тази директива, който е озаглавен „Обезщетяване за разносните по събирането“, предвижда:

„1. Държавите членки следят за това, когато лихвата за забава на плащане стане дължима при търговските сделки в съответствие с член 3 или 4, кредиторът да е в правото си да получи от длъжника като минимум фиксирана сума от 40 [евро].

2. Държавите членки следят за това фиксираната сума, посочена в параграф 1, да е дължима, без да е необходима покана, и да служи за обезщетение за направените от кредитора разноси по събирането.

3. Освен фиксираната сума, посочена в параграф 1, кредиторът има право да иска от длъжника разумно обезщетение за всякакви оставащи разноси по събиране, надвишаващи тази фиксирана сума и понесени вследствие на забава на плащане от страна на длъжника. [...]“.

9 Член 7 от посочената директива, който е озаглавен „Договорни условия и практики, които представляват злоупотреба“, предвижда в параграфи 1—3:

„1. Държавите членки предвиждат, че договорни условия или практика, свързани с датата или срока на плащане, с лихвения процент за забава на плащане или с обезщетението за разносните по събиране, са или неприложими, или могат да бъдат основание за иск за обезщетение за вреди, когато представляват явна злоупотреба по отношение на кредитора.

Когато се определя дали дадено договорна клауза или практика представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора по смисъла на първа алинея, се вземат под внимание всички обстоятелства, включително:

- а) всяко грубо нарушение на добрата търговска практика, което е в разрез с понятията „добросъвестност“ и „лоялност“;

- б) естеството на продукта или услугата; както и
- в) дали длъжникът има някаква обективна причина да се отклонява от законния лихвен процент за забава на плащане или от срока за плащане, [...], или от фиксираната сума, посочена в член 6, параграф 1.
2. За целите на параграф 1 договорна клауза или практика, които не включват лихва за забава на плащане, се считат за представляващи явна злоупотреба.
3. За целите на параграф 1 се счита, че договорна клауза или практика, които не включват обезщетение за разносните по събиране, посочено в член 6, представляват явна злоупотреба“.
- 10 Член 12 от същата директива, който е озаглавен „Транспониране“, гласи:
- „1. Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с членове 1—8 и член 10 до 16 март 2013 г. Те незабавно съобщават на [Европейската] [к]омисия текста на тези мерки.
- [...]
4. При транспонирането на директивата държавите членки решават дали да изключат договорите, сключени преди 16 март 2013 г.“.
- 11 Съгласно член 13, първа алинея от Директива 2011/7:
- „Директива 2000/35/ЕО [на Европейския парламент и на Съвета от 29 юни 2000 година относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки (ОВ L 200, 2000 г., стр. 35)] се отменя, считано от 16 март 2013 г., без да се засягат задълженията на държавите членки относно срока за транспонирането ѝ в националното право и прилагането ѝ. При все това тя остава приложима към договорите, сключени преди посочената дата, за които настоящата директива не се прилага съгласно член 12, параграф 4“.

Финландското право

- 12 Директива 2011/7 е транспонирана във финландското право с *Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista (30/2013)* (Закон за условията за плащане по търговски договори (30/2013) от 18 януари 2013 г. (наричан по-нататък „Законът за условията за плащане“).
- 13 Съгласно член 1, параграф 1 от Закона за условията за плащане този закон се прилага за плащанията, които дадено предприятие или възлагащ орган са длъжни да извършат на определено предприятие като възнаграждение за доставката на стока или предоставянето на услуга.
- 14 Съгласно член 1, параграф 2 от посочения закон разпоредбите на закона относно договорните условия се прилагат и за договорните практики.
- 15 Съгласно член 8, параграф 1 от Закона за условията за плащане договорна клауза, съгласно която кредиторът няма право на лихва за забава на плащане, е нищожна. Съгласно член 8, параграф 3 от този закон договорна клауза, съгласно която кредиторът няма право на

обезщетение за разноските по събирането в съответствие с членове 10 и 10sexies от *saatavien perinnästä annettu laki (513/1999)* (Закон за събирането на вземания (№ 513/1999), от 1 септември 1999 г., в приложимата му към спора в главното производство редакция (наричан по-нататък „Законът за събирането на вземания“), е нищожна, освен ако не е налице основателна причина за използването на това условие.

- 16 Законът за събирането на вземания предвижда обезщетение с фиксиран размер. Съгласно член 10sexies от този закон, когато е налице забава на плащане по смисъла на член 1 от Закона за условията за плащане, която дава право на кредитора на лихва за забава на плащане, кредиторът има право на плащане от длъжника на фиксирано обезщетение за разноските по събирането в размер на 40 евро.
- 17 Член 11, параграф 1 от Закона за условията за плащане предвижда, че законът влиза в сила на 16 март 2013 г. Съгласно член 11, параграф 2 договор, който е сключен преди тази дата на влизане в сила, се урежда от разпоредбите, които са били в сила към съответната дата.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 18 От април 2009 г. В, който упражнява дейност като търговец на книги, е клиент на А и купува от него книги и други книжарски стоки, като прави отделни поръчки. А доставя книги на В и му изпраща отделна фактура за всяка поръчка. Между тези страни не е сключен рамков договор или друго писмено споразумение за поръчката и доставката на съответните стоки. Между посочените страни не са договорени отделно в писмена форма и условията за плащане по фактурите и лихвите за забава на плащане.
- 19 С иск, предявен на 7 май 2018 г., А иска *käräjäoikeus* (Първоинстанционен съд, Финландия) да осъди солидарно В и неограничено отговорния му съдружник (комплементар) С да му заплатят лихви за забава на плащане в размер на 172,81 евро и обезщетения с фиксиран размер за разноските по събирането на основание член 10sexies от Закона за събиране на вземанията в общ размер на 5 400 евро. В подкрепя на исканията си А изтъква, че В е платил със закъснение 135 фактури, чиито дати на падеж са между 10 април 2015 г. и 21 февруари 2018 г.
- 20 В и С оспорват тези искания. Макар да признават, че плащането по съответните 135 фактури е било забавено с между два дни и три седмици след настъпване на падежа им, те посочват, че всички тези фактури в крайна сметка са били платени.
- 21 В това отношение В и С се позовават по-специално на обичайна в сектора на търговията с книги практика и на обстоятелството, че по време на осемгодишното им сътрудничество А никога не е искало от тях лихва за забава на плащане или обезщетение за разноските по събирането, въпреки че В е плащало по-голямата част от издадените от А фактури след падежа им. Те изтъкват, че между А и В е съществувало най-малкото „мълчаливо споразумение“, съгласно което В може да извършва плащания по издадените фактури в разумен срок след падежа им, без да дължи лихва за забава на плащане. Така между А и В е съществувало и споразумение, по силата на което А няма право на обезщетение с фиксиран размер за разноските по събирането съгласно член 10sexies от Закона за събирането на вземания.
- 22 *Käräjäoikeus* (Първоинстанционен съд) отхвърля предявения от А иск.

- 23 В това отношение тази юрисдикция посочва, че от решаващо значение е дали А може да претендира лихва за забава на плащане. Тя се позовава на член 8, параграф 1 от Закона за условията за плащане, по силата на който договорна клауза, съгласно която кредиторът няма право на лихва за забава на плащане, е нищожна. Тъй като тази разпоредба има задължителен характер, А и В не можели да се споразумяват, че А няма никакво право на лихва за забава на плащане.
- 24 Посочената юрисдикция обаче приема за доказано, че между А и В съществува отдавна установена търговска практика, съгласно която дадена фактура може да се плати в разумен срок след падежа ѝ, без да се заплати лихва за забава на плащане. Според нея тази практика не противоречи на член 8, параграф 1 от Закона за условията за плащане, така че А няма право да получи лихви за забава на плащане, нито следователно да му бъде изплатено обезщетение с фиксиран размер за разносните по събирането.
- 25 *Novioikeus* (Апелативен съд, Финландия), който е сезиран от А, потвърждава първоинстанционното решение, като приема, че практиката на А и В е станала неразделна част от сключеното между тях споразумение. Според него приложимите разпоредби допускат по силата на тази практика датата, от която започва да се начислява лихва за забава на плащане, да се различава от датата на падежа на съответната фактура. Накрая той приема, че посочената практика не е също неразумна или представляваща злоупотреба, поради което тя не противоречи на императивни правни норми.
- 26 А подава касационна жалба пред *Korkein oikeus* (Върховен съд, Финландия), който е запитващата юрисдикция.
- 27 В подкрепа на касационната жалба А изтъква по същество, че с оглед императивния характер на приложимата правна уредба самият той и В нямат право да сключват мълчаливо или под каквато и да било друга форма споразумения относно плащането на лихва за забава на плащане, в нарушение на правата на съответния кредитор.
- 28 Освен това, що се отнася до разпоредбите на член 11, параграфи 1 и 2 от Закона за условията за плащане, А поддържа, че всяка отделна поръчка представлява договор и че в случая не става въпрос за дългосрочно споразумение или за практика, които са възникнали преди влизането в сила на този закон.
- 29 Напротив, В и наследниците на С считат, че с договорна клауза или практика може да се дерегира датата, на която започват да текат лихвите за забава на плащане.
- 30 Запитващата юрисдикция счита, че практиката на Съда, и по-специално решение от 1 юни 2017 г., *Zarski* (С-330/16, EU:C:2017:418), не дава ясен отговор по отношение на обхвата на израза „договорите, сключени преди 16 март 2013 г.“ в член 12, параграф 4 от Директива 2011/7, в хипотезата, при която практиката, следвана от съответните страни и свързана с плащането на лихви за забава на плащане, се счита за започнала преди тази дата, но всяка отделна поръчка, въз основа на която се претендират лихви за забава на плащане и обезщетение за разносните по събирането, е направена след тази дата. Освен това нито приложимата правна уредба, нито тази съдебна практика ясно посочвали дали практиката на съответните страни, при която кредиторът не е предявил последиците от забавата на плащане за малки закъснения в плащането, може да се счита за договорна клауза или практика, които представляват явна злоупотреба.

- 31 В това отношение запитващата юрисдикция отбелязва, че когато Директива 2011/7 е транспонирана във финландското право, националният законодател е използвал възможността, която е предвидена в член 12, параграф 4 от тази директива.
- 32 Освен това, както е постановено в първоинстанционното и във въззивното производство, упражняваната между А и В от 2009 г. без прекъсване договорна практика, съгласно която забава за плащане на фактури до един месец не води до предявяването на последиците от забавата, е станала неразделна част от сключените между страните споразумения по силата на националното право.
- 33 С оглед на практиката на Съда обаче не ставало ясно дали такава практика — ако се предположи, че тя е станала обвързваща за тези страни преди 16 март 2013 г. — както и всички отделни поръчки, които са направени между споменатите страни след тази дата, трябва да се считат за договор, сключен преди 16 март 2013 г., по смисъла на член 12, параграф 4 от Директива 2011/7, така че всички те щели да бъдат изключени от приложното поле на Директива 2011/7.
- 34 В случай че Директива 2011/7 е приложима за направените след 16 март 2013 г. поръчки, въпреки че съответната практика е установена преди тази дата, запитващата юрисдикция иска да се установи дали тази практика представлява договорна клауза или практика, които изключват, от една страна, плащането на лихви за забава на плащане по смисъла на член 7, параграф 2 от Директива 2011/7 и от друга страна, обезщетението за разносните по събирането по смисъла на член 7, параграф 3 от тази директива, и дали следователно посочената практика трябва да се счита съответно за „представляваща явна злоупотреба“ по смисъла на първата от тези разпоредби и да се допуска, че „представлява явна злоупотреба“ по смисъла на втората от тези разпоредби.
- 35 Според запитващата юрисдикция отказът от лихви за забава на плащане и от обезщетение за свързаните с това разноси по събирането се основава в случая на практиката, съгласно която съответният кредитор се е съгласил да не ги събира за кратките забави на плащане, тоест тези с продължителност, по-малка от един месец, в замяна на плащането на главницата. Практиката на Съда обаче не позволявала да се отговори на въпроса дали такава практика може да обвърже този кредитор, без да противоречи на Директива 2011/7.
- 36 В това отношение запитващата юрисдикция по същество иска да се установи приложимостта на изводите, които произтичат от решенията от 16 февруари 2017 г., IOS Finance EFC (С-555/14, ЕУ:С:2017:121), и от 28 януари 2020 г., Комисия/Италия (Директива за борба със забавяне на плащането) (С-122/18, ЕУ:С:2020:41), тъй като по делата, по които са постановени тези решения, забавата на плащането е по вина на публични органи, докато в спора по главното производство тази забава е по вина на частноправен субект.
- 37 При тези обстоятелства *Korkein oikeus* (Върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Трябва ли член 12, параграф 4 от Директива 2011/7 да се тълкува в смисъл, че държавите членки могат да изключат от приложното поле на тази директива договорна практика относно [плащането на лихви за забава на плащане и обезщетение за разносните по събирането], която е постоянно упражнявана при отделни поръчки между страните преди 16 март 2013 г., дори ако отделните поръчки, за които се отнасят предявените последици от забавата на плащане, са осъществени след тази дата?

- 2) При отрицателен отговор на първия въпрос: трябва ли член 7, параграфи 2 и 3 от Директива 2011/7 да се тълкуват в смисъл, че описаната в първия въпрос договорна практика следва да се счита за договорна клауза или практика по смисъла на тези разпоредби, която изключва лихва за забава на плащане или обезщетение за разносните по събиране?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 38 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 12, параграф 4 от Директива 2011/7 трябва да се тълкува в смисъл, че държавите членки могат да изключат от приложното поле на тази директива договорна практика за плащането на лихви за забава на плащане и на обезщетение за разносните по събирането, когато тази практика е установена между съответните страни преди 16 март 2013 г., но отделните поръчки, въз основа на които се претендират лихви за забава на плащане и такива обезщетения, са направени след тази дата.
- 39 Член 12, параграф 4 от Директива 2011/7 позволява на държавите членки да решат при транспонирането на тази директива дали желаят да изключат от приложното поле на същата „договорите, сключени преди 16 март 2013 г.“.
- 40 Съдът обаче вече е подчертал, че тази разпоредба трябва да получи самостоятелно и еднакво тълкуване в целия Европейски съюз (вж. в този смисъл решение от 1 юни 2017 г., *Zarski*, С-330/16, ЕУ:С:2017:418, т. 25 и 26).
- 41 Освен това Съдът вече е отбелязал, от една страна, че анализът на текста ѝ води до извода, че като си служи с израза „договорите, сключени“, законодателят на Съюза възнамерява да позволи на държавите членки да изключат от приложното поле на Директива 2011/7 договорните отношения, сключени преди 16 март 2013 г., в тяхната цялост, включително последиците, произтичащи от посочените договорни отношения и проявили се след тази дата (решение от 1 юни 2017 г., *Zarski*, С-330/16, ЕУ:С:2017:418, т. 25, 26 и 29).
- 42 От друга страна, Съдът е отбелязал, че това тълкуване се потвърждава от контекста на посочената разпоредба, и по-специално от обхвата на член 13 от Директива 2011/7, с който се отменя Директива 2000/35, считано от 16 март 2013 г., като същевременно се предвижда, че тази директива остава приложима за договорите, сключени преди тази дата и за които Директива 2011/7 не се прилага по силата на член 12, параграф 4 от нея (вж. в този смисъл решение от 1 юни 2017 г., *Zarski*, С-330/16, ЕУ:С:2017:418, т. 30 и 31).
- 43 Въз основа на тези обстоятелства Съдът стига до извода, че когато държава членка се е възползвала от възможността, която ѝ е предоставена в член 12, параграф 4 от Директива 2011/7, сключените преди 16 март 2013 г. договори продължават — при зачитане на упражняването на предвидената в член 6, параграф 3, буква б) от Директива 2000/35 възможност по отношение на договорите, сключени преди 8 август 2002 г. — да се уреждат от последната директива, включително и за бъдещите им последици. Следователно за оспорванията във връзка с плащания, дължими след 16 март 2013 г., не могат да се прилагат разпоредбите на Директива 2011/7, когато договорът, по силата на който се

дължат тези плащания, е сключен преди тази дата и съответната държава членка се е възползвала от предвидената в член 12, параграф 4 от Директива 2011/7 възможност (вж. в този смисъл решение от 1 юни 2017 г., *Zarski*, С-330/16, ЕУ:С:2017:418, т. 32 и 33).

- 44 Така Съдът е постановил, че член 12, параграф 4 от Директива 2011/7 трябва да се тълкува в смисъл, че държавите членки могат да изключат от приложното поле на тази директива забавянето на плащания при изпълнението на договор, сключен преди 16 март 2013 г., дори в случаите, когато забавянето на тези плащания настъпва след тази дата (решение от 1 юни 2017 г., *Zarski*, С-330/16, ЕУ:С:2017:418, т. 34).
- 45 От гореизложеното следва, че от определящо значение за преценката дали за договорна практика като разглежданата в главното производство съгласно член 12, параграф 4 от Директива 2011/7 може да не се прилагат изискванията на тази директива, е датата на сключване на договора, по силата на който се дължат тези плащания.
- 46 Следва обаче да се отбележи, че съображение 28, последно изречение от тази директива предвижда, че Директивата не следва да засяга по-специално националните разпоредби за начините на сключване на договорите. Следователно в съответствие с приложимото национално право националният съд следва да определи дали обстоятелствата, които трябва да прецени, са довели до сключването на договор и евентуално датата на това сключване.
- 47 В случая запитващата юрисдикция посочва, че съгласно националното право съответната практика, която е следвана без прекъсване от 2009 г., е станала „неразделна част“ от договорното правоотношение между А и В. Освен това от акта за преюдициално запитване е видно, че тази практика е станала обвързваща за тези страни преди 16 март 2013 г. и следователно е част от сключено преди тази дата договорно правоотношение, което обаче запитващата юрисдикция следва да провери.
- 48 Следователно запитващата юрисдикция трябва да определи дали в съответствие с приложимото национално право следва да се счита, че е сключен нов договор всеки път когато Б прави отделна поръчка за стоки от А, така че ако този договор е сключен след 16 март 2013 г., той не може да остане извън приложното поле на Директива 2011/7 съгласно член 12, параграф 4 от нея. Напротив, ако запитващата юрисдикция установи, че такива отделни поръчки не представляват самостоятелни договори, а изпълнение на сключен преди 16 март 2013 г. договор, тази съвкупност от договорни отношения не попада в приложното поле на тази директива, тъй като Република Финландия се е възползвала от предвидената в тази разпоредба възможност.
- 49 С оглед на всички изложени по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 12, параграф 4 от Директива 2011/7 трябва да се тълкува в смисъл, че държавите членки могат да изключат от приложното поле на тази директива договорна практика относно плащането на лихви за забава на плащане и обезщетение за разносните по събирането, ако тя е част от сключен преди 16 март 2013 г. договор съгласно приложимото национално право. Отделните поръчки — въз основа на които се претендират лихви за забава на плащане и такива обезщетения — които са направени след тази дата, могат да бъдат изключени от приложното поле на Директива 2011/7, при условие че представляват само изпълнение на сключен преди 16 март 2013 г. договор съгласно приложимото

национално право. Обаче, ако по силата на това право тези отделни поръчки представляват сключени след посочената дата самостоятелни договори, те не могат да бъдат изключени от приложното поле на тази директива.

По втория въпрос

- 50 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи, в случай че Директива 2011/7 е приложима към спора по главното производство, дали член 7, параграфи 2 и 3 от тази директива трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат практика, по силата на която при забава на плащане, по-малка от един месец, кредиторът не събира лихвите за забава на плащане, нито обезщетението за разносните по събирането, в замяна на плащането на главницата по изискуемите вземания.
- 51 Съгласно член 1, параграф 1 от Директива 2011/7 нейната цел е борбата със забавата на плащане по търговските сделки, като съгласно съображение 12 от Директивата тази забава представлява нарушение на договора, което е станало финансово привлекателно за длъжниците по-специално поради ниските лихви, начислявани за забава, или липсата на такива (решение от 16 февруари 2017 г., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, т. 24).
- 52 За да постигне тази цел обаче, Директива 2011/7 не извършва пълна хармонизация на всички правила относно забавата на плащанията по търговски сделки (решение от 16 февруари 2017 г., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, т. 25 и цитираната съдебна практика).
- 53 Всъщност, подобно на Директива 2000/35, Директива 2011/7 съдържа само някои правила в областта, сред които са тези относно лихвите за забава на плащане и обезщетението за разносните по събирането (вж. в този смисъл решение от 16 февруари 2017 г., IOS Finance EFC, C-555/14, C 2017/121, т. 26).
- 54 В това отношение съгласно член 3, параграф 1 и член 6 от Директива 2011/7 държавите членки трябва да следят за това при търговски сделки между предприятия, кредитор, който е изпълнил своите задължения и не е получил дължимата сума в срок, да има право да поиска лихва за забава на плащане, без да е необходима покана, както и да получи обезщетението за направените от него разноси по събирането, освен ако съответният длъжник не е отговорен за такава забава на плащането.
- 55 За тази цел член 7, параграф 1 от тази директива задължава държавите членки да предвидят, че договорни условия или практика, свързани по-специално със срока на плащане, с лихвения процент за забава на плащане или с обезщетението за разносните по събиране, са или неприложими, или могат да бъдат основание за иск за обезщетение за вреди, когато представляват явна злоупотреба по отношение на кредитора. Освен това за целите на прилагането на параграф 1 посоченият член 7 предвижда, от една страна, в параграф 2, че договорна клауза или практика, които не включват лихва за забава на плащане, се считат за представляващи явна злоупотреба и от друга страна, в параграф 3, че договорна клауза или практика, които не включват обезщетение за разносните по събиране, посочено в член 6 от тази директива, се допуска, че представляват явна злоупотреба.
- 56 От тези разпоредби става ясно обаче, че те гарантират само, че обстоятелствата, предвидени по-специално в член 3, параграф 1 и член 6 от Директива 2011/7, предоставят на кредитора правото да изиска лихвите за забава на плащане и обезщетението за

- разноските по събирането. Както следва от съображение 28 от тази директива, невъзможността да се изключи подобно право посредством договор, има за цел да възпрепятства злоупотребата със свободата на договаряне във вреда на кредиторите, които към датата на сключване на съответния договор не могат да се откажат от него (вж. по аналогия решение от 16 февруари 2017 г., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, т. 29).
- 57 С други думи, целта на член 7, параграфи 2 и 3 от Директива 2011/7 е да се избегне отказът на даден кредитор от лихвите за забава на плащане или от обезщетението за разноските по събирането да не настъпи от момента на сключването на договора, т.е. когато се упражнява свободата на договаряне на кредитора и съществува риск от злоупотреба с тази свобода от страна на длъжника във вреда на кредитора (решение от 16 февруари 2017 г., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, т. 30).
- 58 За разлика от това, когато предвидените в Директива 2011/7 условия са изпълнени и лихвите за забава на плащане, както и обезщетението за разноските по събирането са изискуеми, кредиторът предвид свободата си на договаряне трябва да бъде свободен да се откаже от плащането на дължимите за тези лихви и това обезщетение суми, по-специално в замяна на незабавното плащане на главницата. Това впрочем се потвърждава от съображение 16 от тази директива, в което се уточнява, че Директивата следва да не задължава кредиторите да изискват лихва за забава на плащане (решение от 16 февруари 2017 г., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, т. 31 и 32).
- 59 Следователно от Директива 2011/7 не следва, че тя не допуска кредиторът да се откаже доброволно от правото да изиска плащането на лихвите за забава на плащане, както и на обезщетението за разноските по събирането. Това означава, че подобен отказ се подчинява на условието да бъде направен действително свободно, така че да не представлява злоупотреба със свободата на договаряне на кредитора, която би се вменила на длъжника (решение от 16 февруари 2017 г., IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, т. 33 и 34).
- 60 В това отношение, предвид изразените от запитващата юрисдикция съмнения, следва да се добави още, от една страна, че изводите от припомнената в точки 56—59 от настоящото решение съдебна практика са действително приложими за обстоятелства като разглежданите в главното производство. Макар наистина делото, в което се установява тази съдебна практика, да се отнася до сделки между предприятия и публични органи, докато в главното производство се разглеждат сделки между предприятия, все пак трябва да се отбележи, че тези изводи се отнасят за обхвата на член 7, параграфи 2 и 3 от Директива 2011/7 и че що се отнася до квалификациите, които тези разпоредби предвиждат, те не провеждат разграничение в зависимост от вида на съответната търговска сделка. От друга страна, що се отнася до делото, по което е постановено решение от 28 януари 2020 г., Комисия/Италия (Директива за борба със забавяне на плащане) (C-122/18, EU:C:2020:41), достатъчно е да се отбележи, че то се отнася за разпоредбите на член 4, параграфи 3 и 4 от тази директива, които не са предмет на разглеждане в делото по главното производство.
- 61 В случая от акта за преюдициално запитване не става ясно дали с разглежданата в главното производство практика кредиторът доброволно се е отказал от правото си да изисква лихви за забава на плащане, както и обезщетение за разноските по събирането, по смисъла на припомнената в точки 57—59 от настоящото решение съдебна практика. Следователно запитващата юрисдикция, която е единствено компетентна да прецени фактите, следва да определи дали може да се приеме, че с практиката си да не събира сумите, които

съответстват на тези лихви и на това обезщетение, кредиторът доброволно се е съгласил да се откаже от плащането на дължимите за тези лихви и за това обезщетение суми, като се има предвид, че такова съгласие не може да бъде изразено в момента на сключване на договора, по силата на който съответните плащания са дължими.

- 62 С оглед на всички изложени по-горе съображения на втория въпрос следва да се отговори, че член 7, параграфи 2 и 3 от Директива 2011/7 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска практика, съгласно която за забава на плащане, по-малка от един месец, кредиторът не събира лихвите за забава на плащане, нито обезщетението за разносните по събирането, в замяна на плащането на главницата по дължимите вземания, при условие че като действа по този начин, кредиторът доброволно се е съгласил да се откаже от плащането на дължимите за тези лихви и за това обезщетение суми.

По съдебните разноски

- 63 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (десети състав) реши:

- 1) Член 12, параграф 4 от Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки

трябва да се тълкува в смисъл, че:

държавите членки могат да изключат от приложното поле на тази директива договорна практика относно плащането на лихви за забава на плащане и обезщетение за разносните по събирането, ако тя е част от сключен преди 16 март 2013 г. договор съгласно приложимото национално право. Отделните поръчки — въз основа на които се претендират лихви за забава на плащане и такива обезщетения — които са направени след тази дата, могат да бъдат изключени от приложното поле на Директива 2011/7, при условие че представляват само изпълнение на сключен преди 16 март 2013 г. договор съгласно приложимото национално право. Обаче, ако по силата на това право тези отделни поръчки представляват сключени след посочената дата самостоятелни договори, те не могат да бъдат изключени от приложното поле на тази директива.

- 2) Член 7, параграфи 2 и 3 от Директива 2011/7

трябва да се тълкува в смисъл, че:

допуска практика, съгласно която за забава на плащане, по-малка от един месец, кредиторът не събира лихвите за забава на плащане, нито обезщетението за разносните по събирането, в замяна на плащането на главницата по дължимите вземания, при условие че като действа по този начин, кредиторът доброволно се е

СЪГЛАСИЛ ДА СЕ ОТКАЖЕ ОТ ПЛАЩАНЕТО НА ДЪЛЖИМИТЕ ЗА ТЕЗИ ЛИХВИ И ЗА ТОВА ОБЕЗЩЕТИЕ СУМИ.

Подписи